

HET AMSTERDAMS LYCEUM
OLO-BULLETIN

nummer 15, december 1994

OUD-LEERLINGENORGANISATIE
van
HET AMSTERDAMS LYCEUM

Redactie OLO-bulletin

Donald Koppel
Oostelijk Halfroond 42
1183 GB Amstelveen
tel.: 020-6452772

OLO-secretariaat

Paula van Cleef-Joachimsthal
Heinzestraat 25
1071 SL Amsterdam
tel.: 020-6719159
fax : 020-6648529

OLO-bestuur

Eric Ros
Paula van Cleef-Joachimsthal
Tine van Gelderen
Maarten Lemberger
Reina Spier-van der Woude
Alfred de Swarte

bankrekening OLO: 46.78.07.493
(Postbankrekening ABN-AMRO: 2391)

lay out/DTP : Maria Boschman en Leszek Sczaniecki
druk : F. Vonk

Van de redactie

In dit decembernummer van ons OLO-bulletin treft u onder meer de volgende zaken aan.

Eva Swillens-Steendijk en Dick Smit halen herinneringen op aan verschillende docenten. Juffrouw Gutteling heeft in ieder geval op beiden een grote indruk gemaakt.

Er is een zeer lijvige bijdrage van Richard Stolzenburg over het boek "Indië en Jong Nederland", onder redactie van C.P. Gunning. De relatie met Het Amsterdams Lyceum loopt uiteraard via Gunning, omdat door hem het vak "Kennis der Koloniën" werd onderwezen, een vak dat uitsluitend op onze school bestond.

De memoires van Annie Cohn-van Amstel worden besloten. Ik bedank langs deze weg nogmaals haar zoon Ir P.O. Cohn voor het beschikbaar stellen hiervan.

Twee examenklassen gymnasium staan afgebeeld: 1937 (behorende bij de herinneringen van Chris van Amstel) en 1994, de nieuwste lichting oud-leerlingen.

Ons voorjaarsnummer zal geheel in het teken staan van de herdenking van de bevrijding. Tot ons groot genoegen komt Tineke Wibaut-Guilonard voor die gelegenheid de OLO-redactie versterken.

Ongetwijfeld weet u wie zij is: zij schreef in de Lustrum-uitgave 1992 een artikel, getiteld "Bezoek aan Heimans in barak 36 van Kamp Westerbork", terwijl ook in het OLO-bulletin nr 9 een stukje van haar hand verscheen: "Vrijdag 24 mei 1991".

Bovendien mag ik u verwijzen naar mijn eigen stukje, getiteld "Het Lyceumfluitje", in bulletin nr 5 van januari 1990.

De OLO zit nu tegen de 1000 leden aan. Maak de oud-leerlingenorganisatie, uw OLO, nog sterker. Wordt of blijf lid, en vooral.... vergeet niet uw contributie te betalen!

Tenslotte nog een enkele opmerking: welke school kan zich erop beroemen twee oud-leerlingen in het kabinet te hebben, die er bovendien om dezelfde reden met ruzie weer uitstapten?

Donald Koppel (1962)

Van de memoires van Annie Cohn-van Amstel (leerlinge aan de gymnasium-afdeling van 1922 tot 1928) plaatsen we nu de vijfde en tevens laatste aflevering.

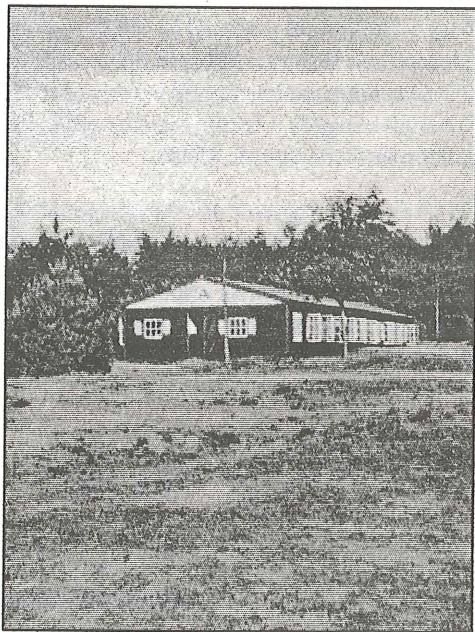
Na haar eindexamen vervolgde zij haar opleiding aan de Universiteit van Amsterdam, waar zij de titel behaalde van doctoranda in de klassieke talen en oude geschiedenis.

Memoires (slot)

De verplichte sport op school was hockey. Dat werd dan op een vrije middag gespeeld. Alle scholen hadden toen woensdagmiddag vrij, en zaterdagmiddag natuurlijk. Maar ons Lyceum had dinsdag-, donderdag- en zaterdagmiddag vrij.

In de winter ging om 16.00 de zogenaamde "kacheltjesbel". De school had n.l. nog geen centrale verwarming, dat had toen nog geen enkele school. Alle scholen hadden enorme zwarte ijzeren potkachels met een grote, dikke zwarte pijp naar het plafond. Maar het Amsterdams Lyceum had, enorm luxueus, elektrische kacheltjes die, op een hoogte van ongeveer 50 cm, langs de wanden van de lokalen en de gangen waren geschroefd. Ook in de koudste winters verspreidden ze een aangename gelijkmatige warmte door het hele gebouw, terwijl in alle andere scholen de gangen altijd akelig koud waren. Die elektrische verwarming is stellig heel duur geweest.

In de herfstvacantie van de derde klas gingen de twee 3de gymklassen en de ene 3de HBS-klas naar Lunteren, waar we drie dagen logeerden in de (houten) barakken van de "Zendingsstudieraad", heerlijk was dat voor mij toen nog onbekende buitenkamp-leven. Mijnheer Gunning had dat bedacht omdat de drie parallel 2de klassen geheel door elkaar gehusseld waren bij de omvorming tot twee 3de gym- en één 3de HBS-klas. De bedoeling was, dat we in die dagen wat meer aan de nieuwe constellatie, in gemeenschap, zouden wennen. En dat was ook erg goed gezien, want verder hadden HBS en gym niet zoveel contact met elkaar. De vier HBS-klassen zaten in de Westelijke vleugel, de gym-klassen in het middengedeelte van het gebouw en zij hadden geen vaklokalen meer, zoals de HBS juist wel had.

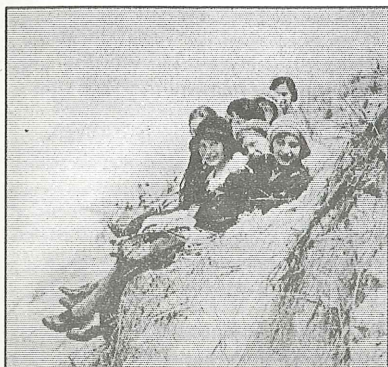
Barak van de Zendingsstudieraad

In de herfstvacantie van de zesde klas ging VI gymnasium naar Kootwijk, waar we in hotel "Het Hilleetje" logeerden, toen een leuk, klein en eenvoudig buitenhotelletje. Zes HBS zat ook in Kootwijk, maar in de villa - nu zou je zeggen het tweede huis - van Prof. Ruitinga. Hij was hoogleraar in de geneeskunde aan de Gem. Universiteit van Amsterdam en zijn dochter Marietje zat in 6 HBS toen ik in 6 gym zat. De gymnasiasten zijn toen nog een avond bij de HBSers op bezoek geweest en ik herinner me, dat die villa erg gezellig was.

*VI gymnasium in
Kootwijk*

Eén van de vele leuke ideeën van mijnheer Gunning was de Mei-uittocht. Dit was een schoolreisje, iets ongekends in die jaren. Op een woensdag in het midden van mei, gingen we met de hele school, ongeveer 300 leerlingen, 's morgens met de trein naar Alkmaar. Daar stapten we over op het gezellige lokaaltreintje dat naar Bergen ging. Onderweg pingelde het voortdurend, doordat een hamertje aanhoudend tegen de koperen helm van de locomotief sloeg. In Schoorl stapten we uit en wandelden naar café "De Roode Leeuw".

Mei-uittocht Schoorl

Pootjebaden in 1924

Nadat we een glaasje Ranja hadden gedronken - in die tijd was er niet veel anders, niet uit armoede of gebrek, maar gewoon omdat men toen véél soberder leefde - begonnen we de steile zandhelling, De Blinkert genaamd, te beklimmen en door de daar zeer brede duinen richting Bergen te wandelen. Ergens onderweg gingen we in een grote duinpan zitten om onze meegebrachte boterhammen op te eten. Daarna werd het "duinspel" gedaan: verdeeld in twee partijen moesten we briefjes "door de vijandelijke linies" brengen. Ik hield niet van dergelijke spelen en liet me - laf en lui - maar gauw pakken, en als ik van de "vangpartij" was, ving ik geen enkel briefje. Ik kon ook helemaal niet zo hard lopen, althans niet duinafwaarts; dat vond ik "eng".

Na dat duinspel wandelden we verder naar Bergen, waar we weer dat pingel-lokaaltje naar Alkmaar namen en daar overstapten op de grote trein naar Amsterdam C.S.

Slot

Ter afsluiting van deze memoires herhalen we de zin waarmee de schrijfster haar Lyceum-herinneringen begon:

"Begin september 1922 ging ik, vol verwachting, naar het Amsterdams Lyceum. Die verwachtingen zijn verre overtroffen. Nu ben ik nog dagelijks bewust dankbaar voor de geweldige vorming die ik daar heb genoten, het was veel meer dan de verplichte leerstof."

Onlangs schreef haar zoon, Paul Cohn, het volgende aan onze redactie:

"Reeds drie maal ontvingen wij van u het OLO-bulletin met daarin een deel van de memoires van wijlen mijn moeder, Annie van Amstel.

Wij stellen dit zeer op prijs, temeer daar u erin bent geslaagd schoolfoto's te vinden waar zij nog op staat.

Ik hoop dat ook vele nog levende generatie-genoten van haar evenzeer genieten van haar fenomenale geheugen voor details en boeiende schrijfrant.

Mochten er onder uw lezers vragen leven naar de overige inhoud van haar memoires - een waarachtig tijdsbeeld! - dan kunt u ze rustig naar ons verwijzen."

Ir P.O. Cohn
Clematishof 46
7621 CW Borne

Ons verzoek om korte herinneringen (een suggestie van Dick Smit) leverde onderstaande bijdragen op. Wie volgt?

Eva Steendijk (1948):

Hazewinkel (aardrijkskunde) zei altijd tegen ons voordat hij met de les begon:

“Das af, tas weg!”

Wij droegen altijd (slordig) onze Lyceumdas om de hals, of we nu in de school of buiten waren en onze tas legden we op onze lessenaars. Hazewinkel irriteerde dat zeer (terecht, vind ik nu), vandaar zijn nogal streng uitgesproken korte bevel!

*

Mej. Gutteling (Engels), in mijn herinnering een zéér mager, dun, klein vrouwtje, zei - om de orde in de klas te herstellen: “Prrraten jullie toch niet zo doorr mij heen”, met rollende tong-rrr’s!

*

Mej. Van Geldermalsen (gymnastiek) liet ons altijd aan ’t begin van de les in gelid het lokaal rondmarcheren en zei dan op een goed moment: “Afdeling hält, één twee”, op de maat van ons lopen. Dit werkte altijd nogal op onze lachspieren.

*

Kettner, die in de bovenbouw stereometrie gaf aan de (domme) alpha’s, trachtte ons in te wijden in de geheimen van het ruimtelijk zien en sprak dan over: “een breinaald door een pannekoek”.

*

Dan een éénmalige uitspraak van Haak. Toen één van de leerlingen (ik weet nog wie het was: Rudi Ford) hem een keer in de les niet goed had verstaan, en op nogal luide fluistertoon aan een medeleerling vroeg: “wat zegt-ie?”, zei Haak, die het gehoord had, onmiddellijk: “Ie zegt niks!”, met zijn nogal scherpe stem. (Weet je het nog, Rudi??)

Dick Smit (1949):

Mijn lievelingsleraar was Van Bruggen (Duits), uiterst streng, maar wij konden goed samen overweg. Mijn liefhebberij was n.l.: auto’s (speciaal Amerikaanse) en Van Bruggen was ook gek op auto’s. Tijdens het mondeling examen - waarvoor wij meen ik tien Duitse boeken moesten lezen - begroette Van Bruggen mij met: “Ach, der Automobielliebhaber” en nadat hij mij een paar vragen over een boek had gesteld, hebben wij verder uitsluitend in het Duits over auto’s zitten praten. Van Bruggen had destijds een grote gele Renault cabriolet, een model van voor de oorlog.

Het gebeurde met de heer **Ranke** (geschiedenis). Ranke had een groot gevoel voor humor en wij waren aan het praten over de schilder Pablo Picasso. Piet (ik ben zijn achternaam vergeten) stak zijn vinger op en zei: ik kan een Picasso op het bord tekenen in een halve minuut. Ranke zei dat hij dat mocht doen, waarop Piet met krijt op het bord een vreselijke rommel tekende in een paar seconden. Ranke zei toen: dat is dus een originele "Piet Klad Zo".

foto uit archief Jan van der Sluys

De heer Ranke met o.a. mej. Van Geldermalsen en de heer Oostergo in de docentenkamer Pieter de Hoochstraat

Met juffrouw **Gutteling** moesten wij hardop een Engels boek lezen en het dan voor de klas vertalen. Het hoofdstuk ging over een vader die pas uit het ziekenhuis kwam en enige weken thuis moest blijven om te herstellen. Moeder tot dochter: "It would be good for father to spend a few weeks in a watering place ("badplaats" bedoelende). Nan van Nierop vertaalde dit in het Nederlands: "het zou goed voor vader zijn om een paar weken in een waterplaats door te brengen".

Dat was de enige keer dat ik juffrouw Gutteling heb zien lachen. Ze lachte nooit.

UITNODIGING

Oud-leerlingenborrel

zaterdag 11 februari 1995

aanvang: 15.30 uur in de aula

Rudy Kousbroek spreekt over Verre Terebinthen

Olaf Viruly speelt piano

Er wordt geen entreegeld geheven,
maar de drankjes zijn niet gratis.

Als u komt, wilt u ons dat dan even berichten?
U kunt het bijgesloten formulier opsturen naar het
OLO-secretariaat.

Tot ziens op 11 februari 1995 !

het OLO-bestuur

Eindexamen 1994

Eline Amesz
 Ito Atia
 Tycho de Back
 Eva Bänker
 Amanda Beekman
 Doreen van den Beld
 Nathalie van den Berg
 Robert van den Berg
 van Saparoea
 Jurre ten Berge
 Sofie Blok
 Jeroen Bosman
 Korneel Bouman
 Jim Bouw
 Anna Brandsma
 Merel Brandt Corstius
 Vincent van Breugel
 Suzan Brinkman
 Laura van Broekhuysen
 Sven Brouwer
 Tsja Ming Cheung
 Mike Cheung
 Mery Chung
 Claudia Clausen
 Marjolein Coucke
 Marloes Crouwel
 Robert van Dijk
 Yasemin Dilber
 Jordi Dol
 Erwin Domazet
 Rosita van Druten
 Ersen Duduk
 Valery Duffels
 Hanna Elzinga
 Saron van Emden
 Ralph Freelink
 Sarah Geels
 Lennaert van Ginneke
 Jasper Groen

GESLAAGD

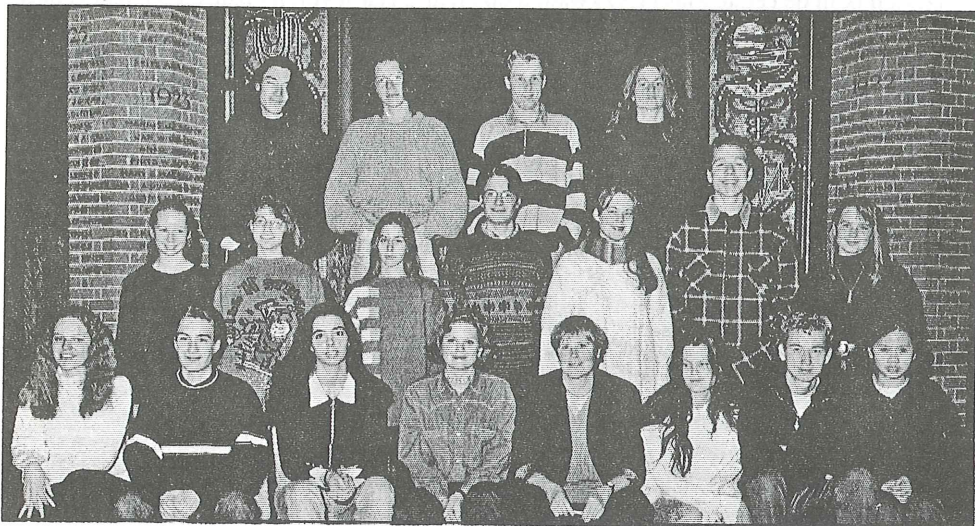
Azziz Haddar
 Myra Heideman
 Robiene van Heusden
 Michel Horta Mendonça
 Gaby Italiaander
 Bouke Janse
 Dennis Judkins
 Aaron Karmelk
 Hestie Kasanmoenodo
 Ramandeep Kaur Sidhu
 Manon Keeman
 Romke Koch
 Melle Koch
 Marc Korthals Altes
 Iris Kranenburg
 Jillis Kriek
 Marco Lankhorst
 Anita Maatrijk
 Maart Mashoed
 Hugo Matroos
 Andy Meijer
 Alexander Melchers
 Wyske Mertens
 Sjaak Monasso
 Sabine Mutsaerts
 Bas Nieuwenhuis
 Jasper Nieuwenhuizen
 Marjorie Ong-A-Fat
 Pim Openneer
 Esther van Ophuizen
 Elwin Osterwald
 Sarah Ottow
 Rogier Over
 Jennifer Passial
 Marwin Pels
 Jermo Pengel
 Claudia van der Ploeg
 Percy Pollet
 Jaap le Poole

Mirja Post
 Danny Posthuma
 Janneke Prins
 Michael Pronk
 Femma Roschar
 Anissa Sanhaj
 Astrid Sas
 Wouter Schellart
 Jeroen Scholing
 Synco Schölvinck
 Ruben Schrameijer
 Dimitri Schutter
 Lidewij Servatius
 Robert Solleveld
 Gilbert Spoor
 Sophie Starrenburg
 Nicole Streiner
 Yavuz Sükür
 Dave Suurs
 Thomas Sykora
 Chantal Tailor
 Martijn Tamboer
 Yeun Chi Tang
 Nathalie Touré
 Nicole Trustfull
 Willem David Tuinzing
 Didi Turpijn
 Dennis Visjager
 Jeffrey Vonk
 Eva van der Voort
 Raymond Vormer
 Igor de Vries
 Iris Wevers
 Eelco Wiemans
 Jordy Wouters
 Kai Zaoui
 Sander Zuiderduin
 Matthijs de Zwart

PROFICIAT!

Zij zijn opgenomen in het oud-leerlingenbestand, met uitzondering van degenen die zijn overgestapt naar een andere afdeling. Een groot aantal is inmiddels OLO-lid geworden:

van harte welkom in onze organisatie!

Eindexamenklas VI Gymnasium 1994

bovenste rij: *Herco Macaré, Korneel Bouman, Lennaert van Ginneke, Jasper Groen*

middelste rij: *Lidewij Servatius, Gaby Italiaander, Nyeleti van Belle Freire, Romke Koch, Sofie Blok, Dave Suurs, Cita Meyer*

zittend: *Merel Brandt Corstius, Melle Koch, Sandra Fernandez Dominguez, Myrthe de Vink, mevrouw Boersma, Hanna Elzinga, Robert van den Berg van Saparoea, Mery Chung*

Hun namen, evenals die van de overige geslaagden, prijken alweer op de - nu geheel complete - reeks borden in de bovengang.

Herinneringen aan mijn leertijd (1930-1937)

In navolging van mijn nicht, wijlen mevrouw Annie Cohn-van Amstel, zou ik graag enkele herinneringen aan mijn leertijd op het Amsterdams Lyceum op papier willen zetten.

Weliswaar heeft mijn nicht haar Lyceumtijd (1922-1928) uitvoerig beschreven, maar aangezien ik in de eerste klas (1A) kwam toen zij al 2 jaar tevoren eindexamen had gedaan, hebben mijn herinneringen op een latere periode betrekking.

In de zomer van 1930 besloot mijn moeder, die toen al een jaar weduwe was, dat ik van de Willemsparkschool aan de Pieter Lastmankade - waar ik in de 7e klas zat, een soort brugklas - naar het "Amsterdams" zou gaan. Uit deze klas zouden ook twee of drie andere leerlingen naar het Lyceum gaan en op zekere dag kwam de heer Gunning de kandidaten voor zijn school alvast welkom heten; hierbij deed zich het merkwaardige feit voor dat die andere scholieren een hand van de rector kregen terwijl zij uiteindelijk **niet** naar het Lyceum gingen, terwijl mijn persoon - op die bewuste dag wegens ziekte afwezig - wel op de "school van Gunning" terecht kwam!

Al spoedig leerde ik de heer Gunning kennen als een sociaal bewogen man, die mijn moeder steunde waar dat maar mogelijk was.

In de Onderbouw (klassen 1 en 2) zat Djoeke Gunning bij mij in de klas, een vlotte en sportieve figuur. In dat eerste jaar, 1930, werd (ik meen in november) in het gezin Gunning een zoon geboren, die de naam Allard kreeg. Groot feest natuurlijk met de bekende tractatie.

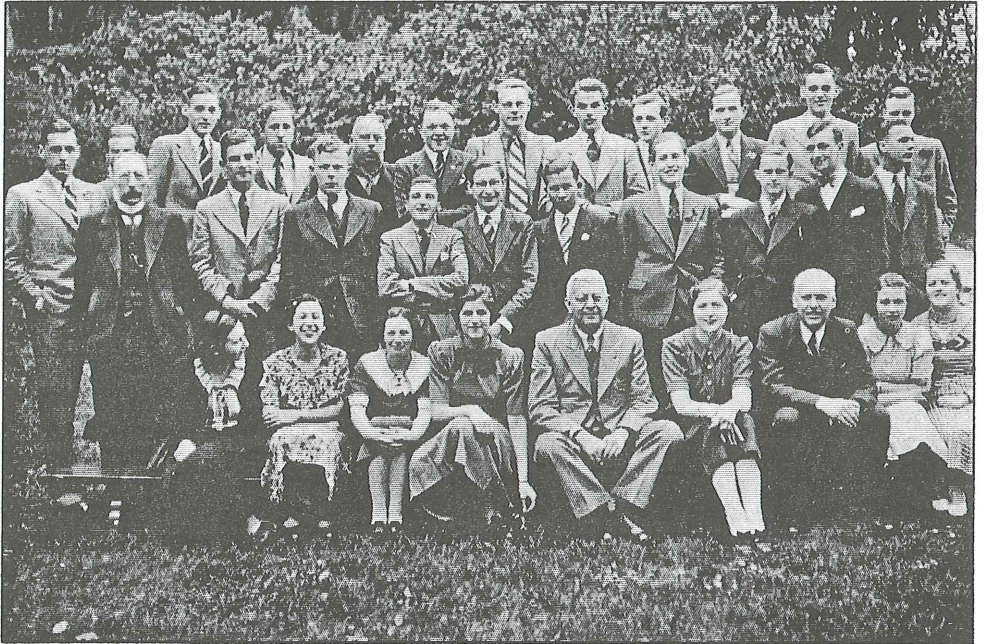
Mevrouw Gunning-Lulofs was een zeer meelevende, hartelijke vrouw: meer dan eens werd ik bij de familie thuis uitgenodigd als een van de kinderen jarig was. Na mijn Lyceumtijd onderhield mijn moeder nog regelmatig contact met haar, zoals tijdens de bazars van de Doopsgezinde kerk.

In de zomer van 1931 werd ik door de rector meegevraagd op een 14-daagse voetreis door het Sauerland, samen met Djoeke en twee neven van hem. Ieder van ons kreeg een bepaalde taak toebedeeld: zo moest ik als fotograaf optreden. Helaas is dat een "flop" geworden aangezien de filmrolletjes - opgeborgen in mijn rugzak - nat geworden zijn zodat er uiteindelijk maar twee of drie foto's geslaagd zijn; de gemaakte reisbeschrijving heb ik noodgedwongen met ansichten moeten aanvullen. Ook moesten wij tijdens die tocht des avonds om beurten een verhaal vertellen, hetgeen mij - verlegen als ik was - nogal moeilijk afging...

Maar de tocht door het mooie Sauerland waar wij van jeugdherberg tot jeugdherberg doorheen trokken (in een gelukkiger tijd dan toen Adolf Hitler aan de macht kwam...) is een belevenis voor mij geweest en ik ben de heer Gunning er nog steeds dankbaar voor.

De opening van "Wolkenland" heb ik ook meegemaakt: die vond op 14 mei 1932 plaats in aanwezigheid van een groot aantal genodigden. (Zie de foto in het Lustrum-album 1992: mijn persoon op het balkon, links van de heer Heimans).

In datzelfde jaar en enkele jaren nadien gingen wij voor een werkweek naar Wolkenland toe, uiteraard onder leiding van enkele leraren (1933 tot en met 1935).

Eindexamenklas VI gymnasium 1937.

Middelste rij geheel rechts: *Djoeke Gunning*, 3e van rechts: *Chris van Amstel*

Docententoneel Lustrum 1932: De Bruiloft van Kloris en Roosje

Kloris en Roosje: Ir W. van den Broek en mevrouw Knook

Thomasvaer en Pieternel: Dr J. Fransen en mevrouw Voorzanger

In 1935 brachten wij als klasse V-gymnasium onder leiding van de heer Van Delft een weekend door in het Maarten Maartenshuis te Doorn, alwaar door enkele leerlingen werd opgevoerd het stuk "Thomas Moore", geschreven in 1912 door Henriëtte Roland Holst-van der Schalk.

Een heel bijzondere werkweek beleefden wij in het najaar van 1936, toen onze eindexamenklas onder leiding van de heren Van Delft en Hondius naar Blankenberghe ging (huisvesting in een groot internaat!) met interessante bezoeken aan Antwerpen (Museum Plantijn- Moretus) en Brugge.

In Brugge hadden wij tot onze grote verrassing een ontmoeting met de heer en mevrouw Gunning.

In 1936 was dit echtpaar 25 jaar getrouwd en ook van de leerlingen kwamen de felicitatiebrieven in groten getale binnen - vaak in dichtvorm of vergezeld van een cadeautje: in de vitrines langs de bovengang werd een en ander tentoongesteld.

In september van datzelfde jaar werden wij in de aula bijeengeroepen en hield de heer Gunning een feestrede naar aanleiding van de toen juist bekend geworden verloving van prinses Juliana.

Op 6 november, mijn verjaardag, kreeg ik van de rector een exemplaar van zijn boekwerkje "Het Leven roept" cadeau, voorzien van zijn handtekening en de beste wensen voor mijn eindexamen. Gelukkig is dat met succes verlopen en nog herinner ik mij heel goed hoe Gunning op 8 juni - toen het mondeling examen voor de helft voorbij was - in de gang tegen mij zei: "Ga nu maar gerust naar de koningin kijken!" (Koningin Wilhelmina, die toen haar jaarlijkse bezoek aan de hoofdstad bracht), hetgeen mij het vertrouwen gaf dat ik wel zou slagen!

Over de leraren de volgende bijzonderheden: voor Nederlands en geschiedenis hadden wij in de onderbouw **Dr G. Kalff**, naar uiterlijk voorkomen vond ik hem een echte "geleerde"; om een grap kon hij smakelijk lachen.

In klassen IIIA, IVA en VA kregen wij les van de heer **H.W. van Tricht**, die mij persoonlijk niet erg lag en - toen ik de vijfde klas doubleerde - kreeg ik in V en VI voor genoemde vakken mej. **Dr S.A. Krijn**. Zij was streng maar zij gaf uitstekend les, zoveel mogelijk op de praktijk gericht.

Bij de eerste les Nederlands gaf zij ons een vel papier en zei: "Vullen jullie nu eens een Postgiro-formulier in: hoe gaat een en ander in zijn werk?"

Zij begon ook al dadelijk met "Boekbesprekingen" en daar mijn naam met een A begon, moest ik het spits afbijten!

Duits hebben wij werkelijk "spelend" geleerd, dank zij de vlotte lessen van mej.

S.E. Würdemann, die reeds toen een soort "Ik weet het beter" in praktijk bracht: één leerling kwam voor het voetlicht en wie bij een gemaakte vergissing het eerst zijn/haar hand opstak, die was dan aan de beurt...

Frans hadden wij in de onderbouw van Meuffrouw (later moesten wij Mevrouw zeggen)

M. Voorzanger aan de hand van het zgn. "Folioboek"; zij was een vrolijke, geestige vrouw en nog goed herinner ik mij hoe zij samen met de heer Fransen in de Jubileumrevue van 1932 "Thomasvaer en Pieterneel" speelde. In de bovenbouw was de heer J. Fransen onze docent, een goedig man, die er niet zo goed de wind onder had.

Vanaf klasse 2, toen met Engels werd begonnen, tot aan het eindexamen heb ik steeds les gehad van mej. Dr Gutteling, die nogal eens "sit down please" in de mond nam. Toen in januari 1936 de dood van King George V bekend werd, bleek zij zeer onder de indruk te zijn en ze zei dat zij de begrafenisplechtigheden in Londen zou gaan bijwonen.

Plant- en Dierkunde (biologie): toentertijd heb ik mij nooit gerealiseerd dat de heer Heimans de beroemde zoon van een evenzeer beroemde vader was!

Erg leuk en leerzaam waren de excursies van "Philantus", waar ik mij bij aansloot. Het eerste wat wij leerden, weet ik nog, ging over "Zeepkruid", *Saponaria officinalis*.

Voor de "oude talen" heb ik - over mijn vijf gymnasiumjaren verdeeld - vijf leraren gehad, te weten de heren Gunning, Hondius, De Decker, Van Delft en Knook.

In de onderbouw hadden wij de heer N.H. de Graaf, die wiskunde onderwees, als klasseleraar. In de latere jaren hadden wij meetkunde en algebra van de heer Kettner, Onderdirecteur, die ons voor deze vakken door het examen heeft heengesleept, want... ook voor de afdeling gymnasium alpha waren het examenvakken. Scheikunde hadden we slechts in klasse V en wel van de heer Van den Broek, de latere rector van de school.

Muzieklessen - spelen op de luit in de aula! - gaf in de onderbouw de heer Fred. Roeske, een destijds zeer bekend dirigent.

Tekenles gaf de heer Van Schoonhoven van Beurden; bekend was zijn voorkeur voor "paars" in zijn schilderijen. Toen hij een keer mijn mening vroeg over zijn scheppingen, antwoordde ik hem onomwonden (maar zonder er goed over te hebben nagedacht!) dat het vele paars mij niet aanstond: hij was niet verontwaardigd, of hij liet het niet merken...

Tot slot van mijn verhaal nog even iets heel anders: wisten jullie dat het in 1937 al mogelijk was om tweemaal op dezelfde foto te komen? Dat gebeurde namelijk in april van dat jaar toen er een zogenaamde "rolfoto" werd gemaakt van de hele school: één of twee leerlingen, die met hun klas uiterst links stonden opgesteld, waar de camera begon te draaien, namen een run achter de mensen langs en...hadden uiterst rechts hun positie gekozen toen de camera dat punt bereikte!

Ruim 57 jaar na mijn Lyceumtijd zijn al heel wat herinneringen vervaagd, maar één ding is zeker: het waren 7 goede jaren!

Chris van Amstel

Oproep

Het voorjaarsnummer van het OLO-bulletin zal geheel gewijd zijn aan onze school in oorlogstijd. Wij roepen oud-leerlingen en oud-docenten op, diep in hun geheugen te duiken en te zoeken naar herinneringen aan de periode 1940-1945. Schrijf ze op en stuur ze naar het OLO-secretariaat.

We hebben Tineke Wibaut-Guilonard gevraagd voor dit speciale nummer de redactie terzijde te staan. Hebt u moeite met schrijven, dan is zij bereid naar u te luisteren en uw verhaal op schrift te stellen. Bel of schrijf ook hiervoor naar onderstaand adres.

OLO-secretariaat
p/a Paula van Cleef-Joachimsthal
Heinzestraat 25
1071 SL Amsterdam
tel. 020-6719159
fax 020-6648529

Herdenking

Ieder jaar wordt er in de aula van onze school een bijeenkomst gehouden ter herdenking van de leraren en leerlingen die de tweede wereldoorlog niet hebben overleefd.

In 1995 zal dat plaatsvinden op 28 april. Voor oud-leerlingen die tijdens de bezettingsjaren leerling van onze school waren, bestaat de gelegenheid deze herdenking bij te wonen. Aangezien het aantal plaatsen in de aula niet onbepert is, zullen wij het een en ander moeten voorbereiden. Wij zouden daarom uiterlijk 1 maart willen weten of u er bij wilt zijn. Nadere inlichtingen bij Paula van Cleef.

Het boek "Indië en Jong Nederland", onder redactie van C.P. Gunning

Een aantal jaren geleden liep ik bij een antiquariaat in Utrecht op tegen het boek "Indië en Jong-Nederland" uit 1926 onder redactie van C.P. Gunning. *)

Het boek bevat een aantal opstellen over de natuur, de economie, de bevolking, de politiek en het onafhankelijkheidsstreven in Nederlands - Indië uit de jaren '20. Onder de verschillende auteurs treffen wij naast C.P. Gunning ook een docent van het Amsterdams Lyceum aan, namelijk J. Haak. Het boek is voor oud-lyceïsten van de wat oudere garde interessant omdat zij er veel in terugvinden van hetgeen in het schoolvak Kennis der Koloniën - na 1945 Kennis van Indonesië geheten - door Gunning zelf werd onderwezen.

Na zijn Indische reis in 1925 heeft Gunning besloten, dat de voorzitter van de Schoolraad voortaan Regent genoemd diende te worden. Zijn argument daarbij was, dat de Regenten in ons koloniale rijk representanten waren of behoorden te zijn van de inheemse bevolking. Op deze wijze nam de bevolking op een bepaalde manier deel aan het bestuur.

Gunning opent het boek met indrukken van zijn reis naar Indonesië. Hij ventileert in zijn bijdrage allerlei meningen over de toekomst van Indonesië en de sociale omstandigheden die hij onderweg waarneemt.

Zoals bij Gunning gebruikelijk drukt hij zich vaak in symbolische termen uit. Hij heeft het over een nieuwe dageraad in Indië, waarvoor vanuit Nederland "Morgenmensen" nodig zijn. Het begrip Morgenmens ontleent hij aan een lezing, gehouden te Amsterdam door Noto Soeroto, die ook een bijdrage aan dit boek heeft geleverd. De morgenmensen dienen ervoor te zorgen, dat men name de economische en culturele banden met Indië sterker moeten worden. Een geleidelijk tot stand komende autonomie acht hij onvermijdelijk. Hij spreekt zijn afkeuring uit over een aantal medereizigers die vooroordelen, rassenwaan en opgeblazenheid vertonen jegens de bevolking van Indonesië.

Zijn reisbeschrijving is gelardeerd met verwijzingen naar de Antieke Cultuur.

Aan de andere kant heeft hij oog voor de onmenselijke toestanden bij het bunkeren van kolen in Port-Saïd. Hij spreekt over een soort slaven, die letterlijk voortgezweept worden. Hij besteedt verder aandacht aan het zware werk van de stokers van het schip. Voor de huidige generaties is het interessant om te lezen hoever reeds de gedachten aan een vrij Nederlands-Indië ontwikkeld waren. De Tweede Wereldoorlog heeft zo gezien de verzelfstandiging alleen maar versneld, maar niet veroorzaakt.

Dr D.A. Rinkes schetst in zijn bijdrage "Uit het leven der Europeanen in Insulinde" het dagelijkse leven van de niet-autochtone bevolking. Uitvoerig verhaalt hij over de kleding, de voeding, de huisvesting en de inrichting der woningen van de 160.000 aanwezige Europeanen. Het artikel is een goede sociografie van de niet-inlandse bevolking. De auteur gaat ook in op de kwaliteit van de Europese bevolking. Hij stelt, dat alleen nog de beteren uit Nederland naar Oost-Indië trekken. Volgens hem is dat in vroegere tijden wel anders geweest. Speciale aandacht wordt aan de Indo's geschonken, die volgens hem in die tijd

nog een ondergewaardeerde groep vormen. Hij voorzag echter een belangrijke rol voor hen in de toekomst weggelegd.

Dr H. Kraemer schrijft over de "Inheemsche Bevolking". Hij beperkt zich tot de bevolking van Java, waarvan een schets van hun geschiedenis en cultuur wordt gegeven. Hij schenkt vooral aandacht aan de rol van de taal, de kunst en de omgangsvormen.

Er wordt een beeld van de positie van de Islam geschetst in relatie tot het Hindoe verleden van Java. Hij laat zien hoe de oude culturele waarden binnen de Islam tot uitdrukking komen. Dit heeft op Java geleid tot een specifieke ontwikkeling binnen de Islam.

In deze bijdrage worden ook verbanden gelegd met de bestaande opvattingen en gevoelens betreffende het "nationale ontwaken". Rinkes en Kraemer zijn beiden zeer terughoudend bij hun oordeelsvorming. Voor de huidige lezers wordt daardoor de informatiewaarde vergroot, gezien het verloop van de geschiedenis van Indonesië. Qua inhoud sluit bij het vorige artikel de bijdrage van Prof. Dr N.J. Krom aan over de betekenis en de verzorging der Indische Oudheden. Hij laat zien hoe de Hindoe cultuur in de Archipel vaste voet aan de grond heeft gekregen. Volgens hem hebben de oude animistische opvattingen de Islam op Java sterk beïnvloed. Hij voert de verschillende rijken op Java ten tonele, waarbij hij aandacht vraagt voor het feit, dat het ontwakend nationalisme zich afvraagt of het niet moet aansluiten bij de traditie van het grootste, het rijk Madjapahit.

In het boek is ook het verslag opgenomen van een reis van zes middelbare scholieren naar Indië onder leiding van een docent van het Amsterdams Lyceum, namelijk Drs Jur Haak. Het was de eerste z.g. Jan Pieterszoon Coen-tocht. Het betrof hier een initiatief van Henri Deterding - indertijd de hoogste man van de Koninklijke Petroleum Maatschappij - om interesse te wekken bij jonge mensen voor een loopbaan in Indië. Er werden op die reis verschillende ondernemingen o.a. op Sumatra bezocht. Veel aandacht besteedt Haak aan de positie van de Nederlanders, werkzaam op die ondernemingen. Vooral het probleem van de geïsoleerdheid en de eenzaamheid komt aan bod.

Het moet voor jongens van die leeftijd werkelijk een fantastische reis geweest zijn.

Het boek heeft ook een bijdrage van H.J. van Mook, de latere luitenant gouverneur-generaal tijdens de periode van de soevereiniteitsoverdracht. Een figuur, die in de naoorlogse geschiedenis een uitgesproken rol heeft gespeeld. Dit maakt de lezer uiteraard nieuwsgierig naar hetgeen hij te melden heeft in 1926. Zijn stuk handelt over "De taak van het Europeesch en het Inlandsch Bestuur". Van Mook was in die tijd controleur bij het Binnenlands Bestuur.

Hij begint - zoals te verwachten in een dergelijke bijdrage - met een historisch overzicht. Hij laat zien welke veranderingen en vooral verbeteringen er in de loop van de 19e eeuw binnen het bestuursapparaat zijn aangebracht.

Vanaf het midden van de 19e eeuw wordt de opbouw aangepakt van een geschoold bestuurskorps, zowel bestaand uit Europees als Inlands personeel. Belangrijk daarbij was, zegt van Mook, dat het strafrecht goed geregeld werd. De gewone bevolking werd daardoor

beter beschermd tegen de willekeur van het plaatselijke bestuur. Na het verlaten van het Cultuurstelsel is het land volgens de auteur tot grote bloei gekomen. Dit ging gepaard met een ongekeerde uitbreiding van de taak der overheid.

Het is belangwekkend om te zien dat in veel van de bijdragen aandacht wordt geschonken aan de toekomst van Indonesië. Een grotere zelfstandigheid en uiteindelijk zelfbestuur is dan het perspectief.

Uit de beschrijving van Van Mook komt een veelzijdig functioneren van de bestuursambtenaren naar voren. Hij zegt: "Zij moeten ook en bovenal voeling houden met wat leeft in de bonte maatschappij om leiding te kunnen geven aan het werk der overheid, gerechtvaardigde wenschen der bevolkingsgroepen tot vervulling te helpen brengen, misstanden te helpen opruimen, leed te verzachten en welvaart te verhoogen."

Wanneer men deze passage ietwat zou aanpassen, zou hij zo in een nota van de huidige minister van ontwikkelingsamenwerking Jan Pronk overgenomen kunnen worden.

Van Mook vindt dat de bestuursambtenaren "de pleitbezorgers moeten zijn van de zwakke bevolkingsgroep, de miljoenen massa". Het is aardig en instructief om te lezen in de woorden van Van Mook aan welke kwalificaties een bestuursambtenaar moet voldoen: hij dient bescheiden te zijn als wapen tegen zelfoverschatting, hij moet kunnen gehoorzamen, zonder slaafsheid en ogendienst, hij dient dienstvaardig te zijn en een haast onbegrensde belangstelling voor al wat het leven der mensen beïnvloedt.

In het artikel van Ir F.T. Mesdag "Iets over het werk van den ingenieur" wordt de sterke ontwikkeling van de infrastructuur besproken met het oog op de vergroting van de voedselproductie, de export, maar vooral als middel om voedseltekorten in bepaalde gebieden van Indië tegen te gaan.

Hij wijst er voorts op, dat de noodzakelijke industrialisatie nog niet gelukt is in 1926. Het nadeel hiervan is, dat bijna alles op technisch gebied geïmporteerd moet worden. De technische scholing van de inlander vormde bij de gewenste industrialisatie ook een probleem. Er diende vooral gewerkt te worden aan het bevorderen van een technische mentaliteit. Dit vormt kennelijk nog steeds een probleem in het huidige Indonesië. Het is mij bekend, dat momenteel vanuit de regering in Djakarta vooral veel energie wordt gestopt in het van de grond krijgen van het middelbaar technisch onderwijs.

De laatste bijdrage van het boek is van de hand van Raden Mas Noto Soeroto, getiteld: "Nederland en het ontwakken van Indonesië". Uit dit doorwrochte stuk kan ik, gezien de opzet van mijn artikel, alleen maar een beperkt aantal uitspraken onder de aandacht brengen.

In het begin van zijn betoog wijst hij erop dat: "Overal in het Oosten staan de seinpalen op onveilig, een waarschuwing gevende aan het triumfeerende Westen dat er gevaar dreigt, gevaar niet voor het Westen alleen, maar voor de geheele mensheid. De onrust in Marokko, Egypte, Arabië, Indië. China en Indonesië bewijst, dat het geloof in de superioriteit van den Westering op een waan berust en dat de laatste wereldoorlog in het Oosten

wordt beschouwd als een uiting van het geciviliseerde barbarisme van de twintigste eeuw." Noto Soeroto spreekt verder uit dat er een intens verlangen aanwezig is naar medezeggenschap in het bestuur van hun eigen lot en straks naar het recht van zelfbeschikking. Dit is onafwendbaar en "wordt gestimuleerd door de macht vanuit Moscou, ook al past deze niet bij de aanwezige cultuur."

Hij bespreekt dan voorts de houding van Nederland tot aan het begin van deze eeuw, die hij als die van een ondernemer ziet: "er heerschte in de koloniale onderneming de sociale vrede, en niets scheen erop te duiden dat die rust wel eens verstoord kon worden."

Hij oefent ook kritiek uit op zijn landgenoten, die weigeren om economisch te leren denken en handelen om zo te kunnen voldoen aan de "eischen van een wereldtijdperk van economie, en hem aannemelijk te maken voor het daadkrachtige deels der menschheid":

"Nu zal ik hoogstwaarschijnlijk van Indonesische nationalistische zijde beschuldigd worden van totaal gemis aan liefde voor mijn eigen volk", stelt hij dan, "omdat ik mij niet schaam onze eigen tekortkomingen aan te wijzen."

Hoe zou Nederland aan de wenschen naar onafhankelijkheid tegemoet kunnen komen, vraagt de auteur zich aan het einde van zijn bijdrage af. Zijn eerste antwoord luidt: "Nederlands roeping bestaat in het betrachten van menselijkheid en gerechtigheid bij het uitoefenen van zijn macht over Indonesië, om op die wijze mede te werken tot de verwezenlijking van de grootsche gedachte van het zelfbeschikkingsrecht der volkeren op aarde." Noto Soeroto wil vooral de oplossing niet zoeken in het stellen van een "blank front" tegen een "bruin front". Hij waarschuwt voor een tragedie waarin zelfbedrog, de botsing tussen "valsche idealismen", zelfingenomenheid en zelfzucht eenerzijds en zelfmisleiding en zelfoverschatting anderzijds de overhand zullen hebben.

Als historisch document is dit boek van waarde, vooral gelet op de vaak eenzijdige opvattingen die er nog steeds in ons land bestaan over de wijze, waarop Nederland zich als koloniale mogendheid met name vanaf de eeuwwisseling heeft gedragen. De huidige lezer wordt vooral getroffen door de openhartigheid, waarmee juist het punt van de onafhankelijkheid door verschillende auteurs naar voren wordt gebracht. Voorts verschaft het een goed sociologisch beeld van verschillende aspecten van het leven in Indonesië einde jaren '20.

Voor de oud-leerlingen, die Kennis der Koloniën respectievelijk Kennis van Indonesië hebben gehad wordt bij het lezen van het boek duidelijk wat Gunning met dit vak beoogd heeft.

Richard Stolzenburg (1953)

*) Indië en Jong-Nederland. Bijdragen uit veler pen, beoogende ons opgroeiend geslacht Indië beter te doen kennen en begrijpen. Verzameld en ingeleid door Dr C.P. Gunning, Rector van het Amsterdamsch Lyceum. Met een aanbevelend woord van Z.Exc.Dr. J.C. Koningsberger, Minister van Koloniën. Amsterdam, 1926.

Supplement adresboek

Als u op 11 februari a.s. de OLO-bijeenkomst bezoekt, kunt u in het "OLO-lokaal" afhalen:

- adresboek 1992 (f 5,-)
- supplement nr 3 van februari 1994 met recente aanvullingen en wijzigingen
- vorige edities van het OLO-bulletin
- Lustrumbundel 1992

Supplement 3 met aanvullingen kunt u ook per post ontvangen door f 2,50 aan postzegels in te sturen aan het OLO-secretariaat.

Als u alleen de recente aanvullingen nodig hebt, ontvangt u deze na aanvraag gratis.

Contributie 1995

Wilt u het OLO-lidmaatschap voor 1995 met het bijgaande acceptgiroformulier betalen? Rechtstreeks overmaken kan ook, en wel op bankrekening 46.78.07.493 t.n.v. OLO Amstelveen (postbanknr van de ABN-AMRO is 2391).

Wanneer u in de V.S. of Canada woont en niet beschikt over een rekening in Nederland, verzoeken wij u een cheque (US\$10.00) te sturen aan:

Arthur H. Heydendael
Spring Valley Rd.
Ossining, N.Y. 10562-2002

